

Festivaalin maantiede – näin musiikki on muokannut Poria

festivaalit, kaupunkirakenne, Pori Jazz, rakennettu ympäristö

Jarmo Karonen

jarmo.karonen [a] sanoma.com
toimittaja, Satakunnan Kansa

Janne Toivonen

janne.toivonen [a] yle.fi
taloustoimittaja, Yleisradio
kirjoittaja, Pori-kirja

Viittaaminen: Karonen, Jarmo & Janne Toivonen. 2026. ”Festivaalin maantiede – näin musiikki on muokannut Poria”. *WiderScreen* 29 (1–2). <https://widerscreen.fi/numerot/1-2-2026-widerscreen-29/festivaalin-maantiede-nain-musiikki-on-muokannut-poria/>

Kaupunkirakenteen ja festivaalin suhde on parhaimmillaan symbioottinen: kumpikin hyötyy toisistaan ja vuorovaikutuksessa rakentuu kauaskantoisia merkityksiä. Porissa festivaalien side kaupungin historialliseen ja teolliseen ympäristöön on jatkunut jo 60 vuotta ja rakentunut olennaiseksi osaksi kaupunki-identiteettiä.

Spektaakkelin tunnistaa siitä, että sen muistaa.

Ranskalainen poikkitaiteellinen saksofoniryhmä Urban Sax täyttää kriteerin. Sen vierailu Pori Jazzissa heinäkuussa 1984 jätti kaupunkiin, sen ihmisiin ja fyysiseen tilaan lähtemättömän jäljen (ks. Iivonen 2026 tässä numerossa).

Urban Saxin olemassaolon tarkoitus, *raison d'être*, olivat unenomaiset, shokeeraavat, kuin toiselta planeetalta peräisin olleet keikat, tai spektaakkelit, tai performanssit, mitä termiä ryhmän esiintymisistä haluaakaan käyttää.

Ryhmä on ranskalaisen säveltäjän Gilbert Artmanin vuonna 1973 perustama laaja kollektiivi, jonka kokoonpano on vuosien varrella vaihdellut keikkakohtaisesti. Mukana on aina suuri joukko saksofonisteja (Porissa runsaat 50), ja välillä myös perkussionisteja ja kuoro. Urban Saxin esiintymiset perustuvat fyysisen tilan näyttävään, provokatiiviseenkin haltuunottoon ja kookkaan muusikkoryhmän luomaan laajaan, kasvavaan ääniteokseen.

Porissa Urban Sax otti haltuun koko Pori Jazzin festivaalialueen ytimen.

Jazzfestivaali oli vuonna 1984 vähän alle 20-vuotias tapahtuma, jonka paikaksi oli vakiintunut Etelärannan ympäristö: hermokeskuksena Kirjurinluodon laaja kaupunkipuisto ydinkeskustaa rajaavan Kokemäenjoen vastarannalla, ja sen jatkeena ydinkeskustan puoleinen jokiranta, johon festivaalin ilmaistarjonta oli keskitetty. Jazzjuhlat levittäytyivät laajalle, ja on tuskin väärin tai edes kliseistä sanoa että iso pala Poria sykki 1980-luvun puolivälissä jazzeja, eikä tämä tarkoita ihmisten mieliä vaan rakennettua ympäristöä.

Esityspaikoissa oli lukuisia kurioositeetteja, mikä tuntuu nykyajasta katsoen kiinnostavalta ja omaperäiseltä, jopa villiltä. Nykyään isoja festivaaleja määrittää käsitys, että musiikkitapahtuma pidetään musiikille tarkoitetuissa paikoissa.

Esimerkiksi Pori Jazzin artistihistorian kenties kaikkein suurin tähti, yhdysvaltalainen jazzlegenda Miles Davis, esiintyi torstai-iltana 12. heinäkuuta vuotta aiemmin valmistuneessa Porin urheilutalossa – rakennuksessa, jota oli ajateltu myös kirjajaan tapahtumakäyttöön, mutta joka oli rakennettu täysin urheilun ehdoilla juoksuratoineen, voimisteluharjoittelun vaahtomuovikuoppineen, judotatameineen ja painonnostosaleineen.

Monet porilaiset saattavat muistaa valokuvan, jossa Miles Davis poseeraa keikkaa kuuntelemaan tulleen pääministeri Kalevi Sorsan kanssa urheilutalon pukuhuoneessa. Ympäristö on arkinen ja henkii kaikkea muuta kuin maailmanmusiikkia. Kyseisen valokuvan muistavat saattavat muistaa myös urheilutalon ahtaat tilat ja ilmassa alati leijuneen hien tuoksun. Jazzmusiikkiin liitettyinä cocktail on erikoinen ja erityinen.

Muita erityistiloja olivat esimerkiksi Porin taidemuseo, Yyterin hiekkarannan kylpylähotelli ja Keski-Porin kirkko, jonne Urban Saxkin päätti triumfaattisesti keikkansa.

Kuva 1. Porin Etelärantaan rakennetaan uutta ravintolarakennusta Cafe Jazzina tunnetun makasiinirakennuksen viereen. Kuva otettu 15. huhtikuuta 2026. Lähde: Jarmo Karonen.

Monituhatpäisen porilaisen yleisön tajuntaan piirtyivät savuverhot, joita Urban Sax ampui Etelärantaan, ja niiden lomassa etenevät alienia tai säteilypelastajia muistuttavat valkoisten kokohaalarien ja mustien kasvomaskien taakse piiloutuneet mystiset soittajat, jotka lopuksi kiipeilivät Keski-Porin kirkontornin korkeuksiin ikkuna-aukkoihin soittamaan.

Se oli speaktaakkeli, jota Pori ei unohda. Festivaalijohtaja Jyrki Kangas muisteli Ylellä vuonna 2016, kuinka kirkon sisä- ja ulkorakenteisiin porattiin kyselemättä reikiä soittajien käyttämien vuorikiipeilyvarusteiden koukkuja varten ([Yle 25.2.2016](#)). “Siellä nähtiin hyvin poikkeuksellinen esitys. Se oli näyttävä visuaalisestikin, mutta musiikillinen vaikutus oli jotain uskomatonta”, Kangas pohti Ylen jutussa.

Aktit jäävät kaupunkien muistoihin. Samoin kuin brittirockyhtye Pulp elää kotikaupunkinsa Sheffieldin rakenteissa tai Pariisi muistelee Jean-Michel Jarren vuoden 1990 keikkaa, joka veti La Defenseen 2,5 miljoonaa ihmistä, Urban Sax elää Porin Etelärannassa, jokivarressa ja rakennuksissa.

Tapahtumasta on fyysisiä tallenteita: tukku valokuvia ja videoita, porilaisen levy-yhtiön Ekstro Recordsin (jonka nokkahenkilö Jussi Lehtisalo kertoo haastattelussa vaikuttuneensa Urban Saxista suuresti) julkaisema livetallenne.

Mutta olennaisinta on kollektiivinen muisti ja tapahtuman sysäämä jatkumo. Yhtyeenä Urban Sax oli tuontitavaraa, mutta paikallisista musiikintekijöistä esimerkiksi Dingo-yhtyeen keikka romahduksen kokeneen puuvillatehtaan tiloissa heinäkuussa 1985 keskellä suurinta Dingo-hysteriaa tavoittanee hyvin sen, kuinka pitkäjänteisen muistijäljen elämyksen yhdistyminen tilaan voi parhaimmillaan tuottaa.

Ympäristö ruokkii festivaalia ja toisinpäin

Pori Jazziin liittyvä kollektiivinen muisti keskittyy kuitenkin ennen kaikkea Kirjurinluotoon. Se on festivaalin ehdoton pääpaikka, vaikka kaupunki on ehtinyt saada osansa jazeista laajalti.

Kirjurinluodon festivaalihistoria on pitkä. Luodolle vuonna 1897 valmistunut englantilaistyylinen kaupunkipuisto sai jo varhain ravintolan ja laululavan – nykyinen profiili virkistys- ja kulttuurikäytössä on peräisin tuolta ajalta, vaikka varsinaisten festivaalien alkamista saatiin odotella nuorisokulttuurin kiihtymiseen eli 1960-luvulle asti.

Ensimmäinen Pori Jazz järjestettiin Kirjurinluodossa kaksipäiväisenä heinäkuussa 1966.

Kirjurinluotoon pääsi vain lautalla ja veneellä, kun pysyvää siltayhteyttä ei vielä ollut. Lauantain pääkonsertissa yleisöä oli 600, ja vaikka tietty tekemisen tapa vakiintui nopeasti, jazzjuhlat oli ensi vuosinaan vielä pienen piirin tapahtuma. Pori Jazzin verkkoarkisto siteeraa Satakunnan Kansa -lehden tekemää katugallupia kaupunkilaisten festivaalitietoudesta: ”Ruskettunut nuori mies muisteli kuulleensa meteliä joskus keskikesän iltana kaupungin rannasta, mutta ei tiennyt syytä siihen.” ([Pori Jazz Archives](#))

Vuonna 1970 lippuja myytiin jo 17 000. 1970-luvun alkuvuosina festivaali laajeni kymmenien tuhansien kävijöiden mittoihin, josta tuli tietoiseksi koko Suomi. Festivaali oli juurtunut kaupunkiin ja erityisesti sen perinteikkääseen kaupunkipuistoon.

Kirjurinluotoa tuki ja tukee maantiede. Maannoususta syntynyt luoto säästyivät rakentamiselta ja jäi joutomaan ja virkistysalueen sekoitukseksi, vaikka sijainti on Porin entisaikojen tavarakaupan ydintä eli vanhaa jokisatamaa ajatellen keskeinen. Yksi tekijä on vuolas Kokemäenjoki, Porin halkaiseva leveä ja roteva virta. Sen eteläpuoli on aina ollut keskustaa ja pohjoispuoli laitamaa, ja

meni niinkin pitkään kuin vuoteen 1973, ennen kuin luodolle valmistui ensimmäinen pysyvä silta napanuoraksi ydinkeskustaan.

Vaihtoehtoja ison festivaalin pitopaikaksi on maailmalla pääsääntöisesti kaksi.

Ensimmäinen on järjestää festivaalit asutusalueen ulkopuolella riittävän avaralla alueella, kuten alkuperäinen Woodstock-festivaali Bethelin pelloilla, Saksan suuri Hurricane-festivaali Eichenringin speedway-radalla tai Suomi-näkökulmasta Keimolan moottoriradan rockfestivaalit 1972–73. Toinen vaihtoehto on kaupunkipuisto, kuten Kirjurinluoto, Lontoon Hyde Park jossa on järjestetty useita eri festivaaleja tai Provinssirockista tunnettu Seinäjoen Törnävänsaari.

Kuten kaupunkipuistot monesti, myös Kirjurinluoto on pysynyt profiililtaan itsenäisenä. Kun ajattelee Pori Jazzin brändivoimaa kuudenkymmenen viime vuoden aikana, puisto olisi voinut myös muokkautua voimakkaammin jazzfestivaalin ehdoilla. Nyt pääosa käytöstä on edelleen kaupunkilaisten ympärivuotista virkistyskäyttöä. Aiemmin Kirjurinluodossa käytiin eläinpuistossa, kesäteatterissa ja pelaamassa minigolfia, nyt kaupunkirannalla, isossa ilmaisleikkipuistossa ja kaupunkisaunassa.

Kehitystä tunnetun festivaalin ja arkisemman virkistyskäytön virrassa voi ajatella myös brittiläisen sosiaaliantropologin Tim Ingoldin (1993) lanseeraaman termin *taskscape* kautta. *Taskscape* tarkoittaa sitä, että paikasta tai maisemasta syntyy toiminnallinen ympäristö, kerroksellinen konsepti jossa aika, maisema ja inhimillinen elämä ja toiminta ovat yhteydessä toisiinsa ja muodostavat prosessit, jossa elämäntarinat kutoutuvat vuorovaikutuksen kautta osaksi paikkoja ja maisemia.

Toki luotoa on kehitetty myös jazzfestivaalin ehdoilla, mistä näkyvin asia on kokonaan uuden ulkoilma-areenan eli Delta Arenan valmistuminen luodolle suurten maanmuokkaus- ja pengerrystöiden päätteeksi vuonna 2001. Areena rakennettiin festivaalin uudeksi keskipisteeksi, ja vanha päälava Lokki jäikin muutamiksi vuosiksi ajalehtimaan sivuraiteelle.

Lokki otettiin kuitenkin nopeasti uuteen käyttöön. Siitä tuli jazziin erikoistunut lava, kun festivaalin musiikkiprofiili muuttui maailman muiden jazzfestivaalien tavoin yhä enemmän maailmanpopin supermarketin suuntaan. Lokkia on käyttänyt myös Pori Jazz Kids -oheisfestivaali, samoin kuin muut festivaalit, kuten Porispere ja Kirvatsin Jytä.

Kuva 2. Lokkilava talviasussaan ilman teräväkärkistä katostaan 15. huhtikuuta 2026. Lähde: Jarmo Karonen.

Lokki on yksi keskeinen liima, joka kiinnittää mennyttä nykyiseen. James Brownin diivailu vuonna 1995 ja Phil Collinsin konsertti kolme vuotta myöhemmin jäivät Lokin viimeisiksi huippuhetkiksi, kun lavan edustalle pakkautui kumpanakin kertana pitkälti yli 20 000 kuulijaa. Itse lavan säilyttäminen purkamisen sijaan siirtää kuitenkin tätä kulttuuriperintöä muistijälkinä uusille polville. Kymmeniä maailmantähtiä kantanut lava on osoitus siitä, miten yksinkertaiseenkin rakennelmaan voi liittyä huomattava määrä perintöä, perinteitä ja muistoja.

Lokkia ei ole suunniteltu nykyaikaisten trussikehikoiden ehdoilla, vaan perinteiseksi soittolavaksi. Vuonna 1989 valmistuneen lavan katepurjeella on tunnistettava linnunsiipimäinen muotokieli. Arkkitehti Michael Küttner työskenteli paikalliselle Küttnerin suvun jäsenten toimistolle, joka suunnitteli Poriin kymmeniä rakennuksia erityisesti 1970- ja 1980-luvuilla. Moni voi muistaa vanhoista kuvista myös lavan etureunalle asetellut kukkalaatikot, jotka erottivat Pori Jazzin visuaalista ilmettä Suomen muista festivaaleista, loivat pesäeroa rockin ja jazzin välille.

Samalla Kirjurinluoto on antanut esiintymistilan kaikille tyyli-suunnille. Jazzjuhlien ohella Kirjurinluodossa on säännöllisesti järjestetty myös muita kevyen musiikin festivaaleja, vaikka

yksikään niistä ei ole ainakaan toistaiseksi juurtunut Pori Jazzin kaltaiseksi vuosikymmenten mittaiseksi superinstituutioksi.

Vuosina 1980–1983 Porin elävän musiikin yhdistys Pelmu järjesti Kirjurinluodossa Suistomaan Soittopäiviä. Sen jälkeen Suistomaa soi -festivaali yritti kerätä kansaa Kirjuriin muutamaa otteeseen 1990-luvulla. Vuosina 2009 ja 2010 Porissa vieraili ison luokan kansainvälinen rockfestivaali, kun brittiläistaustainen Sonisphere toi nimekkäiden esiintyjien kiertävän rocksirkuksensa myös Poriin.

Kuva 3. Porin Delta-areenan päälavan perusta. Kuva otettu 15. huhtikuuta 2026. Lähde: Jarmo Karonen.

Sonisphere ja myrsky jättivät pysyvät jäljet

Kirjurinluodon uusi areena on tietävästi Pohjoismaiden ensimmäinen konserttikäyttöön rakennettu ulkoilma-areena. Jos tarkkoja ollaan, Kirjurinluoto on tässä markkinointinimi. Tapahtuma-areena on Raatimiehenluodon puolella. Alussa esillä ollut nimi Pori Delta Arena on sittenkin asianmukaisempi.

Ajatuksena oli saada puistoon myös muita maailmanluokan tapahtumia kuin Pori Jazzin pääkonsertit. Festivaalin isähahmo Jyrki Kangas hahmotteli sinne vuonna 2001 vuosittain 3–5 suurtapahtumaa ([MTV 20.7.2001](#)).

Tapahtumia onkin ollut, mutta harvakseltaan. Vielä vuonna 2009 näytti siltä, että visio oli kantamassa hedelmää, kun Porissa vieraili metallimusiikkiin keskittynyt Sonisphere.

Ensimmäisenä vuonna Porin-Sonisphere oli vain yksipäiväinen, mutta mistään pienestä konsertista ei ollut kyse: Pääesiintyjänä oli stadionluokan järkäle, Metallica, ja tapahtuma jäi historiankirjoihin areenan suurimmalla yleisömassalla, 60 000 ihmisellä, joka oli tapahtumapaikkaan jokseenkin liikaa. Alue oli täysin tukossa, ja aikalaiskertomuksissa yleisömassa vyöryi konsertin jälkeen alueelta ulos aitojenkin läpi.

Ensimmäisen Porin-Sonispheren myynnissä olleiden lippujen määrää voi vain ihmetellä, sillä esimerkiksi jazzien yksittäisen konsertin yleisöennätys koettiin vuotta aiemmin 2008, kun Carlos Santana veti areenaan 36 000 ihmistä. Sonispheren siirrosta Helsinkiin liikkui huhuja jo 2009, mutta se palasi Kirjurinluotoon vielä seuraavaksi vuodeksi.

Toisena vuotenaan Sonisphere piteni kaksipäiväiseksi ja edelleen pääesiintyjä oli kiistaton alansa suuruus, Iron Maiden. Ihmisten määrä rajattiin tällä kertaa 40 000:een, mikä oli jälkikäteen arvioituna viisasta, sillä festivaalia koetteli tällä kertaa toinen vitsaus: ankara luonnonilmiö.

Kaikki paikalla olleet varmasti muistavat vuoden 2010 Sonispheren sunnuntain. Poriin osattiin odottaa ukkosrintamaa, mutta ei siinä muodossa kuin se iski. Festivaalialueelta katsoen taivas pimeni kaupungin suunnasta hetkessä. Oli kuin valtava musta koura olisi kurottanut festivaalialuetta kohti. Myrsky iski vain hetkeä myöhemmin. Tuulenvirtaus yltyi hurjaksi ja vettä putosi pienelle alueelle valtava määrä.

Myrsky oli ohi muutamassa minuutissa, mutta vahingot olivat valtavat. Syöksyvirtaus lanasi telttoja, kumosi bajamajoja, lennätti irtoainesta. Yksi katsoja kuoli, kymmeniä loukkaantui.

Iltapäivän myrskyn jälkeen tunnelma festivaalilla oli erikoinen, ristiriitainen. Vaara oli ohi, mutta vaaran tunne jäi. Aurinko tuli esiin. Iron Maidenin laulaja Bruce Dickinson kävi pitämässä paatoksellisen hengennostatuspuheen, jossa hän julisti, että he tekisivät kaikkensa pystyäkseen esiintymään illan päätteeksi, vaikka sillä hetkellä päälava tekniikoineen olikin lähinnä rauniokasa.

Päivä oli täynnä ainutlaatuisia festivaalielämyksiä. Iggy Pop esitti akustisen setin. Kun Iron Maiden illan päätteeksi reilusti alkuperäisestä aikataulusta myöhässä pääsi nousemaan lavalle, tunnelma oli lähes hurmoksellinen.

Seuraavana vuonna festivaali vietiin Porin sijasta Helsinkiin. Nopeasta lähdöstään huolimatta Sonisphere jätti kaupunkiin jälkensä. Festivaalin aukkoa paikkaamaan syntyi porilaisvoimin huomattavasti pienempi mutta omaleimaisempi Porispere. Vuodesta 2011 yhtäjaksoisesti järjestetty Porispere on muodostunut elimelliseksi osaksi Kirjurinluodon tapahtumatarjontaa – ainoana pysyvänä elementtinä lukuisista Porissa koetuista festivaaleista.

Myrsky vaikutti paljon tapahtumien turvallisuutta koskeviin viranomaismääräyksiin varmasti koko maassa, mutta etenkin Porissa. Sonispheren jälkeen Kirjurinluodon areenalle ei ole saatu houkuteltua muita musiikin suur tapahtumia jazzien lisäksi. Myrsky oli epäilemättä lamauttava isku. Jälkikäteen se näyttää jopa kuoliniskulta, mutta vaa’assa painoivat varmasti enemmän muut tekijät.

Kun kansainvälisten huippuartistien kiertueet jättävät yhä useammin Suomen kokonaan väliin, Poriin on vaikea houkutella vetonauloja. Vuodesta 2015 eteenpäin Hämeenlinnaan avattu Kirjurinluodon areenan kaltainen Kantolan tapahtumapuisto on vienyt myös juuri niitä konsertteja, joita Poriinkin on toivottu. Siellä ovat esiintyneet Poristakin tutut Iron Maiden ja Metallica, jotka eivät ole enää jazzkaupunkiin palanneet.

Koronapandemian jälkeen Kantolakin on hiljentynyt. Pori Jazz on sellainen instituutio, että se on vielä selvinnyt, mutta vaivoin. Vuonna 2024 kassan pohja näkyi. Pelastukseksi paikalliset suuren rahan instituutiot löivät pääomaa kasaan, ja Jazzin järjestäjäksi perustettiin osakeyhtiö alkuperäisen yhdistyksen sijaan.

Pandemian jälkeisessä kasvavien kustannusten maailmassa myös jazeille on ollut vaikeuksia löytää maailmanluokan tähtiä. Tämä on näkynyt muun muassa ohjelmajulkistusten venymisenä useana vuonna. Toisaalta pienemmät artistit maksavat vähemmän. Festivaalin voi rakentaa myös pienemmällä rahalla. Silloin tyydytään väistämättä pienempään kävijämäärään. Voisiko edessä olla paluu juurille?

Bernadette Quinn tuo artikkelissa *Arts Festivals and the City* (2005) esiin käsityksen, että festivaalin kasvaessa se muuttuu yhä enemmän tuotteeksi, joka ei palvele enää paikallista yhteisöä tai voi muuttua sille jopa rasitteeksi. Sonisphere oli räikeää tuontitavaraa, mutta sen lähtö sisunnutti paikalliset, sai pienen aktiivien joukon luomaan Porispereen ikään kuin kansainvälisen festivaalin

mallin pohjalta mutta myös vastaiskuksi niille ylikansallisille voimille, jotka veivät kaupungista yhden suuren festivaalin.

Tuloksena on paikallisesti merkityksellinen, vahvasti omissa käsissä oleva ja nyt jo hyvin vakiintunut tapahtuma.

Sonisphere–Porispere-jatkumo on mielenkiintoinen vertailukohta myös Jazzin kehitykselle. Pori Jazz on kasvanut isoksi kaupalliseksi tapahtumaksi, joka on vetänyt kaupunkiin maailmantähtiä, mutta samalla vetäytynyt omalle luodolleen pois ympäröivän kaupungin välittömästä elämänmenosta. Jos se ei onnistu pitämään yllä yhteyksiään kaupunkiympäristöön, se menettää merkitystään paikallisten näkökulmasta.

Vanhat teollisuustilat keräsivät arvoa, mutta sitten ne hylättiin

Pori on sekä teollisuuskaupunki että vanha kaupunki, perustettu vuonna 1558. Kaupungissa on teollisia kerrostumia, vaikkakin ison osan kaupungin rakennuksista vuonna 1852 polttanut tulipalo leikkasi niistä vanhimmat lähes kokonaan pois.

Todennäköisesti aika olisi karsinut 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun teollisuusrakennukset ilman paloakin. Esimerkiksi Tuorsniemellä vuodesta 1781 toimineen lasitehtaan toiminta päättyi arkisesti konkurssiin vuonna 1868.

Mutta vuonna 1853 perustettu Rosenlew ja samana vuonna esiasteensa saanut Porin Oluttehdas, vuonna 1858 perustettu Porin konepaja ja 1898 perustettu Porin Puuvillateollisuus (myöhemmin Porin Puuvilla) kantoivat pitkään teollista perintöä.

1980-luvulla Porissa tapahtui kaksi isoa muutosta.

Ensin vuonna 1981 syttynyt tulipalo tuhosi puuvillatehtaan kutomon, mikä johti koko puuvillatehtaan alasajoon. Samalla jazzfestivaali alkoi kansainvälisen suuntauksen mukaisesti ottaa vanhoja teollisuustiloja käyttöön väliaikaisiksi konserttitiloiksi.

Suuntaukseen liittyi voimakkaasti teollisuuden rakennemuutos, joka vähensi teollisia työpaikkoja kaikkialla läntisessä Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Kun tehdastiloja jäi tyhjilleen, ja moni niistä sijaitsi vanhan teollisuusperinteen mukaisesti ydinkeskustoissa tai niiden liepeillä, ajatus uusiokäytöstä oli looginen. Paljon vanhaa revittiin maan tasalle tai kehitettiin tunnistamattomaksi, mutta paljon vanhaa myös säilyi ja sai uuden elämän.

Siinä Pori tarjosi kansainvälisesti arvostetuimpien jazzfestivaalien joukkoon nousseelle ja runsaasti ulkomaisia musiikkituristeja houkutteellelle Pori Jazzille 1980-luvulla kansainvälisen tason rakenteet.

Käännekohta oli vuosi 1985. Festivaalikäyttöön ehostettiin Etelärannan vanha puinen varastomakasiini, joka nimettiin Cafe Jazziksi, ja puuvillatehtaan kaksi entistä tehdassalia. Pori Jazzin historiasivut kertovat, että mustaksi ruiskutettu sali tehtiin konserttikäyttöön ja valkoisella värjätystä entisestä kutomosalista tuli näyttelyhalli. Konserttisalin nimeksi tuli Cotton Club. Nimi oli sama kuin New Yorkissa jazzin kultakautena 1920- ja 1930-luvuilla sijainneen jazzklubin nimi.

Raa'at, maalilla, kankailla ja valoilla kuorrutetut tehdastilat toivat festivaaliin kokonaan uuden ulottuvuuden, samoin kuin lämpimän puinen varastomakasiini. Molemmat sijaitsivat kaupungin paraatipaikalla kivenheiton päässä Kauppatorista, mikä ankkuroi Pori Jazzin tiiviisti empirerakennusten täyttämään jokirantaan. Sen kulttuurikokonaisuutta täydensi vuonna 1981 avattu Porin taidemuseo, yksi Suomen nykytaidemuseoiden pioneereista, joka saneerattiin 121 vuotta vanhaan pakkahuoneeseen. Taidemuseon takana olleelle kujalle avattiin vuonna 1983 ensi kertaa Jazzkatu, josta muodostui festivaalin ilmaistarjonnan sydän. Vieressä sijaitti 1800-luvun puolivälissä rakennettu perinteikäs Suomalainen klubi, johon oli jo varhain alettu sijoittaa festivaalin klubikeikkoja.

Vanhan rakennuskannan kierrätyksen ympärille muodostunut uusi kivijalka kesti lähes kolmekymmentä vuotta. Niin pitkään vanhat kiinteistöt antoivat muuttuvan, kehittyvän ja omaperäisen lisänsä festivaalialueeseen.

Samalla jokivarren perinteinen suurteollisuuskäyttö kuihtui silmissä. Ensin puuvillatehtaan alasajo jätti tyhjäksi valtavan määrän neliöitä, ja vuonna 1987 porilaisen suurteollisuuden kulmakivi Rosenlew koki nurkanvaltauksen ja pilkkomisen osiin. Tämän jälkeen sen merkitys kaupungissa alkoi nopeasti vähentyä. Teollinen romahdus eteni 1990-luvulla Karjarantaan, joka oli Porin keskusta-alueen toinen teollinen keskittymä.

Kun Cotton Club joutui vuonna 1999 antamaan tilat puuvillatehtaan tiloihin valmistuneelle korkeakouluyksikölle, raaka tehdastila haettiin juuri Karjarannasta. Entisen HK-Ruokatalon teurastamoon remontoitiin 1 000 hengen sisäklubi Sony Jazz Center ja sen yhteyteen 5 000 hengen konserttitali Workshop.

Sony Jazz Center rakennettiin ympärivuotiseen käyttöön, mutta Pori Jazz ei saanut ympärivuotisia konsepteja pysyvästi toimimaan, vaikka tapahtuma oli koko Pohjois-Euroopan jazztapahtumien kermaa Molden jazzfestivaalin ja Haagin (sittemmin Rotterdamin) North Sea Jazzin ohella. Sijainti länsirannikolla yli sadan kilometrin päässä Turusta ja Tampereelta ja kahdensadan kilometrin päässä Helsingistä jätti Porin ympärivuotisia tapahtumia ajatellen liian sivuun riittävän maksavan yleisön massasta.

Kun festivaali menetti Karjarannan raakatilat vain muutaman vuoden käytön jälkeen asuinrakentamiselle, se otti käyttöön viimeisiä vuosiaan Porissa toimineen oluttehtaan varastohallin. Otava Factoryksi nimetty konserttitila oli käytössä 2010-luvun alkuun saakka. Samaan aikaan palattiin vielä pari vuodeksi puuvillatehtaan kortteleihin, sekä entiseen kehräämösalin että tehtaan sisäpihakortteliin, joka teemoitettiin latinalaistyylliseksi.

Vanhaan rakennuskantaan levittyvät, muuntautuvat sisäkonserttipaikat olivat viimeistä kertaa käytössä kesällä 2013. Seuraavana vuonna Pori Jazz teki merkittävän käänteen, johon moni perinteinen jazzkävijä on ollut myös pettynyt: se keskitti musiikkitarjonnan Kirjurinluodon areenalle. Pääkonsertit olivat siirtyneet Kirjurinluodon areenalle jo vuonna 2005, mutta vuonna 2014 sisäkonserttipaikoiksi jäivät enää kaikkein välttämättömimmät eli Cafe Jazz ja Suomalainen klubi. Samalla omien alkoholijuomien vieminen areenalle kiellettiin, mikä merkitsi Pori Jazzin ytimeksi muodostuneen piknik-perinteen päättymistä.

Festivaalin kekseliäs, vaihteleva nivoutuminen osaksi arkista kaupunkirakennetta päättyi. Uusien muistojen liittyminen suoraan rakennettuun ympäristöön päättyi, kun tapahtuma keskitettiin ikään kuin vallihaudan taakse. Kun Jazzkatukin muutti Kirjurinluotoon vuonna 2018, viralliseen festivaaliohjelmaan kuuluneet tapahtumat järjestettiin enää luodolla joen toisella puolella. Vaikka Jazzkatu teki paluun Etelärantaan kesällä 2025, festivaali on vakiintunut vahvasti kansan parista joen toisella puolella tapahtuvaksi pääsymaksulliseksi maailmanviihteeksi.

Arno van der Hoeven ja Erik Hitters kirjoittavat artikkelissaan *The spatial value of live music: Performing, (re)developing and narrating urban spaces* (2020, 117) livemusiikin *spatial value*sta, esiintymistilalle muodostuvasta tai tilan olemuksellaan muodostamasta arvosta.

Ajatus sopii Cotton Clubin ja Cafe Jazzin kaltaisiin muuttuvan ympäristön tiloihin, jossa livemusiikilla on merkittävä rooli tilan merkityksen rakennuspalikkana. "Tilallinen arvo rakentuu

kaupungin musiikilliselle perinnölle ja kaipaa erilaisia tiloja esiintyjien kokeilukentäksi, jotta tulevaisuuden elävä musiikkikulttuuri olisi turvattu”, van der Hoeven ja Hitters kirjoittavat.

Pori Jazzilla oli tästä vuosikymmenten kokemus, mutta vuonna 2014 suunta muuttui tavalla, joka on ollut ainakin toistaiseksi pysyvä. Samalla on menetetty kollektiivista arvoa, joka aiemmin säteili koko kaupunkiin.

Kuva 4. Kirjurinluodon kärki 15. huhtikuuta 2026. Taavi-silta on tuotu vastapäiseen Etelärantaan odottamaan, että se asennettaisiin kesäiseksi yhdyskäytäväksi Etelärannasta Kirjuriin. Lähde: Jarmo Karonen.

Tulisiko pääomaa keränneestä jokirannasta kaupungin keskus?

Kirjurinluodon nokasta avautuu keskeinen näkymä Porin keskustan jokimaisemaan. Kun katseen antaa kiertää, ensin vasemmalla joen toisella puolella on pohjoisranta Puuvillatehtaan miljöineen. Jos rantaa kulkee eteenpäin kauemmas kuin Kirjurin nokasta näkee, vastaan tulee Rosenlewin vanha teollisuusalue, joka tunnetaan Konepajanrantana. Palaamme siihen pian.

Suoraan edessä siintävät Porinsilta ja Keski-Porin kirkko. Oikealla näkyy Etelärannan arvokas Kivi-Pori ja sinne läheltä nokan oikeaa puolta kulkeva Taavi-kävelysilta.

Tämä historiallinen jokisatama on ehkä se todellinen kaupungin keskus – tai sen pitäisi olla. Ainakin näkymä on Porin kiinnostavimpia rakennettuja maisemia. Nykyään tällä maisemalla olisi edellytykset olla kaupungin vapaa-ajankeskus.

Aihioita on. Etelärannassa on esimerkiksi korkeatasoinen taidemuseo sekä Cafe Jazzina tunnettu rantamakasiini. Kirjurinluoto itsessään on luontokeidas keskellä kaupunkia. Uimarannan viereen noussut sauna on uusi viritys. Pohjoisranta on Puuvillan kauppakeskuksen myötä yhä selkeämmin keskustan lähialueen kaupallinen keskus.

Jazz ei kuitenkaan enää leviä muualle kaupunkiin samaan tapaan kuin ennen. Kun vielä pari vuosikymmentä sitten hylätty teollisuushalli oli mahdollisuus ex tempore - tapahtumarakentamiselle, nykyään eurot puhuvat vastaan. Pelkät turvallisuuteen liittyvät vaatimukset ovat kasvaneet niin paljon, että Pori Jazz on keskittynyt Kirjurinluotoon rakennettavaan tapahtumainfraan. Jos sen ulkopuolelle mennään, täytyy infran olla mahdollisimman valmista.

Jazzin kanssa samaan aikaan järjestetty Suomi-Areena tarjosi selviä synergiaetuja kaupungin vilkastuttamiseksi vuosina 2006–2022 (pois lukien koronavuosi). Tällöin se paikkasi osaltaan myös Jazzkadun puutetta. Pori Jazzin ja Suomi-Areenan kytkös kuitenkin katkesi 2023, kun Suomi-Areena siirrettiin juhannuksen jälkeiselle viikolle.

Voisiko Jazzin lähiympäristöön säteilevä vaikutus levittäytyä vielä vahvemmin jokirannoille, myös sen pohjoispuolelle? Syksyllä 2025 nousi esiin suunnitelma hyödyntää Konepajanrannan Rosenlewin historiallisen tehdasmiljöön Osala-rakennusta tapahtumakeskuksena. Hanke on henkilöitynyt Harri Vilkunaan, joka on myös Porispere-festivaalin *primus motor*. Ajatuksena on ympärivuotinen tapahtumapaikka, jossa voisi järjestää paitsi viikoittain esimerkiksi keikkoja ja muita tilaisuuksia, myös suuria tilaisuuksia ja kongresseja.

Tämä tarkoittaa, että siitä rakennettaisiin myös musiikkia palveleva näyttämö, joka olisi aina valmis käyttöönotettavaksi. Pori Jazz on osoittanut kiinnostusta suunnitelmiin. Festivaaliyhtiö voisi järjestää siellä erillisiä konsertteja eikä vain jazzien aikaan vaan ympärivuotisesti ([Satakunnan Kansa 22.3.2026](#)).

Kuva 5. Osala kuuluu Rosenlewin tehdasmiljööseen. Kuva otettu 15. huhtikuuta 2026. Lähde: Jarmo Karonen.

Pohjoisranta on Kirjurin kärjestä katsoen lähellä, mutta kulkuyhteys on pitkän kierroksen takana. Porin keskustan rantojen vapaa-ajan, viihteen ja kulttuurin keskus pitäisi siis vielä nivoa yhteen. Siihen on onneksi olemassa hyvä pohjasuunnitelma, Jokikeskuksen kehittäminen. Suunnitelmaan kuuluu kevyen liikenteen sillan toteuttaminen Porin Etelärannasta Kirjurinluodon nokan tuntumaan. Tämä korvaisi nykyisen Taavi-sillan. Kirjurin nokan toiselta puolelta sillan toinen osa jatkuisi Pohjoisrantaan.

Pysyvä kävelysilta toisi Etelärannan, Kirjurin ja Pohjoisrannan aivan uudella tavalla lähelle toisiaan. Tällöin Jokikeskus ei olisi vain Kirjurinluodon, Puuvillan ja kaupungin vanhan keskustan lähelle jäävä hyödyntämätön alue, vaan siitä voisi kehittyä aivan uudenlainen oleskelu- ja kulttuuritila.

Lähteet

Kaikki linkit tarkistettu 16.4.2026.

Verkkosivut

Pori Jazz Archives. Festivaalivuodet. <https://historia.porijazz.fi/festivaalivuodet/>

Media-aineistot

MTV 20.7.2001. ”Pori havittelee suurtapahtumaa”. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/pori-havittelee-suurtapahtumia/2029370>

Satakunnan Kansa 22.3.2026. Jarmo Karonen: ”Porilainen tapahtumanyrkki liputtaa Osalan suunnitelman puolesta – Tältä näyttävät tuoreet havainnekuvat”.
<https://www.satakunnankansa.fi/satakunta/art-2000011888055.html>

Yle 25.2.2016. Päivi Meritähti: ”Urban Sax hypnotisoi yleisön Porissa 1984: ’Livetallenne päästää uudet kuulijat sisään’”. <https://yle.fi/a/3-8697160>

Kirjallisuus

Iivonen, Tommi. 2026. ”Urban Sax Porissa 1984: myyttejä, muistoja ja musiikillista perintöä”. *WiderScreen* 29 (1–2). <https://widerscreen.fi/numerot/1-2-2026-widerscreen-29/urban-sax-porissa-1984-myytteja-muistoja-ja-musiikillista-perintoa/>

Ingold, Tim. 1993. ”The temporality of the landscape”. *World archaeology* 25 (2), 152–174.

Quinn, Bernadette. 2005. ”Arts festivals and the city”. *Urban studies* 42 (5–6), 927–943.

Van der Hoeven, Arno & Erik Hitters. 2020. ”The spatial value of live music: Performing,(re) developing and narrating urban spaces”. *Geoforum* 117, 154–64.

Ennekari, Risto & Werner Söderström osakeyhtiö, kustantaja. 1996. *Pori Jazz: Kolme vuosikymmentä improvisointia*. WSOY.

Huida, Jarmo, Mikko Peltola, Ilari Tapio & Jari Uusikartano. 2014. *Pori Jazz 50 vuotta – kuvitettu klassikko = Pori Jazz – 50 years of illustrated jazz history*. Alma Media Kustannus.

Seppälä, Aarne & Olli Aaltonen. 1987. *Kun kuvia ei kumarreta: oh jazz – Pori jazz 1966–1987*. Pori: Pori Jazz.